

CONLUCRAREA DINTRE PREOT ȘI MEDIC ÎN ACTUL ÎNGRIJIRII CELOR BOLNAVI

IONUȚ LUPAȘCU

Abstract

The objective of this study is to demonstrate the necessity for the collaboration between the priest and the physician in the treatment of the ailing. Given that humanity is a multifaceted entity comprising both corporeal and spiritual elements, comprehensive healing necessitates a combination of conventional and spiritual interventions. While the physician is responsible for diagnosing the patient and proposing a treatment plan, the priest's role is to assist the patient in overcoming the challenges of life with dignity and to provide a sense of purpose amidst adversity. It is often the case that church and state work together for the benefit of public health. However, this cooperation must extend beyond the institutional or administrative level and become a practical, case-by-case, personal endeavour. In this sense, the priest, doctor, and patient form a complementary organic unit, each providing assistance to the other in the pursuit of the greater good.

Keywords: *priest, physician, Church, hospital, collaboration, patient, treatment*

Introducere

Într-una dintre cunoscutele sale lucrări de antropologie, *Omul - animal îndumnezeit*, teologul grec Panayotis Nellas spunea că odată ce a căzut din rai omul s-a îndepărtat de harul lui Dumnezeu și, în consecință, a pierdut cadrul existenței perfecte, ajungând tributari vieții pământești, care este concentrată în jurul vieții biologice și suspusă în mod constant degradării. În acest sens, odată cu timpul, după ce crește și se dezvoltă, funcțiile somatice ale omului se degradează și capacita-

tea sa de a acționa se sclerozează, moartea fiind efectul cel din urmă al Căderii¹.

Cu privire la boli, acestea pot fi împărțite în două mari categorii: a) *bolile fizice*, care cauzează dureri trupului, dar în subsidiar și sufletului, pentru că îl privează pe om de bucuria de a fi normal/sănătos, și b) *bolile psihice*, care afectează în primul rând gândurile, comportamentele și capacitățile sociale ale omului, dar care, în subsidiar, la rândul lor, pot avea efecte trupesti, provocând rănirea celui bolnav sau diverse efecte neașteptate, precum boli legate de stres sau de echilibru hormonal, pentru că cele două - trupul și sufletul - alcătuiesc în om împreună o singură unitate complementară.

Aceste afecțiuni pot fi de origine congenitală, pot apărea în timp, o dată cu vârsta, sau ca urmare a unor accidente, a contaminărilor, a expunerii la factori de risc și nu numai. Indiferent de cauza lor, bolile au nevoie de tratament de specialitate. Acesta poate fi primit de pacienți în unități medicale acreditate, unde bolnavii beneficiază, în funcție de situație, de tratarea afecțiunii, ameliorarea durerii sau oprirea evoluției bolii respective. Întrucât bolile au însă și o dimensiune spirituală, după cum am evidențiat încă de la începutul lucrării noastre, pentru vindecarea omului nu este de ajuns tratamentul medical, ci și de asistență duhovnicească, medicul și preotul fiind chemați în această situație să conlucreze pentru binele fiecărui om.

Din punct de vedere creștin, Mântuitorul a venit în lume pentru a recupera firea omenească din starea căzută, plătind pentru aceasta preț de răscumpărare - Scump Sângele Său (*Evr* 9, 20-28). Mai mult decât atât, Iisus Hristos apare în Noul Testament de multe ori în ipostaza de vindecător al celor bolnavi, El fiind prin excelență *Doctor sufletelor și al trupurilor - așa cum este și numit în rânduiala Sfântului Mashu*.

Cu toate acestea, după cum se poate vedea în jurul nostru, oamenii se nasc în continuare cu diferite afecțiuni, se îmbolnăvesc, iar accidentele nu încetează, durerea și bolile fiind mereu prezente în lume, aproape de noi. Pentru unii, acest fapt ar putea să pară un eșec al creștinismului, dar pentru Biserică bolile și suferințele oameni nu sunt un semn al părăsirii divine, ci din contră mai degrabă un prilej prin care omul se poate apropia mai mult de Dumnezeu și de comunitate, lăsându-se ajutat de aproapele său.

De aceea, pentru vindecarea integrală a omului, trup și suflet, este nevoie de conlucrare între medicină și teologie; între doctor și preot. În timp ce doctorul îl poate diagnostica corect pe cel bolnav și îi poate oferi un plan de tratament pe baze științifice, preotul îl poate ajuta pe om să depășească boala cu demnitate, arătându-i sensul creștin al suferinței și al vindecării².

¹ Panayotis NELLAS, *Omul - animal îndunezeit: perspective pentru o antropologie ortodoxă*, trad. de diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2009, pp. 94-95, 184-186.

² Vezi Irina (Liliana-Elena) BOAMFĂ, „Suferință și vindecare. O perspectivă interdisciplinară” în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai - Theologia Orthodoxa*, nr. 1 (2012), pp. 133-144.

Capitolul I - Deontologia profesională

Rolul medicului

Primul lucru pe care omul contemporan îl face după ce se îmbolnăvește, sau atunci când simte dureri, este să caute singur răspunsuri la problemele sale, folosind în mod special mijloacele moderne de informare, pentru ca la nevoie să caute consultanța unui specialist.

În primă instanță, medicul are rolul de a diagnostica și de a evalua pacientul. În baza evaluării preliminare, mediul îi propune bolnavului un plan de tratament individualizat. În funcție de diagnostic, tratamentul poate însemna: medicamentație, intervenții chirurgicale, regimuri fizice și alimentare, etc. Mediul îl monitorizează apoi pe pacient, în perioada tratamentului, ajustând planul de acțiune atunci când este cazul, în funcție de analize și de starea acestuia, respectiv de progresele sau regresele pe care le observă în comparație cu starea lui inițială.

Pe întreaga durată de îngrijire a bolnavului, medicul are și un rol pedagogic important. El trebuie să colaboreze eficient cu pacientul, cu familia și cu prietenii acestuia, pentru ca fiecare parte să înțeleagă corect cauzele afecțiunii, măsurile necesare pentru prevenirea complicațiilor și a recidivelor, respectiv tratamentul optim pentru vindecarea celui bolnav. Mai mult decât atât, din punct de vedere deontologic, medicul trebuie să fie pozitiv în direcția recuperării pacientului, prezentând într-o notă optimistă șansele reale de vindecare ale omului. Cuvintele încurajatoare din gura unui specialist sădesc în psihicul pacientului posibilitatea revenirii lui la o viață normală și îl ajută să depășească cu demnitate posibilele probleme pe care acesta le poate întâmpina pe parcursul bolii.

Aceste aspecte contează pentru om atât în cazul afecțiunilor simple cât și cazul celor mai grave, ajutându-i pe pacienți în procesul de vindecare și recuperare. Atitudinea medicilor este importantă față de bolnavi, dar în aceeași măsură este importantă și față de ei înșiși, pentru că nu numai bolnavii au nevoie de tărie și nădejde în actul medical, ci și medicii³.

Cunoscând importanța credinței în actul medical și valoarea umană a pacientului, doctorul Nicolae C. Paulescu, profesor la Facultatea de Medicină din București, obișnuia să le spună studenților săi: „...dați-vă cu totul bolnavilor, cărora să le fiți recunoscători dacă, îngrijindu-i, vă vor permite să

³ Apropo de acest subiect, un studiu interesant a fost publicat în 2016, când mai mulți cercetători au analizat viața a cincisprezece preoți din Statele Unite ale Americii pentru a vedea dacă există corelație între starea de sănătate mintală a acestora și stilul creștin de viață, iar rezultatul a fost pozitiv. Vezi Ph.D. Anthony ISACCO, MA. Ethan SAHKER, MSPC. Elizabeth KRINOCK, Ph.D. Wonjin SIM și Ph.D. Deanna HAMILTON, "How Religious Beliefs and Practices Influence the Psychological Health of Catholic Priests", în *American Journal of Men's Health*, vol. 10, nr. 4 (2016), pp. 325-337.

vă instruiți. [...] Urmând preceptele carității, îngrijiți pe bolnavul mizerabil, - nu ca pe un om, nu ca pe un frate ce suferă - ci ca pe însuși Dumnezeu”⁴.

În viziunea creștină, omul nu este destinat neantului, ci vieții veșnice, astfel că viața sa are o valoare neprețuită. Cu toate că știința încearcă tot mai mult în contemporaneitate, prin diverse mijloace, să îi asigure omului *tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*, totuși, fără religie ea nu poate face nimic altceva de întindă la maxim supraviețuirea omului în lume, în condiții de mai multă sau mai puțină demnitate, dar fără să îl împlinească veșnic.

Dacă nu ar avea în vedere dimensiunea spirituală a omului, medicul *de oameni* nu ar fi cu mult diferit față de doctorul *de animale*. Având în vedere însă faptul că omul este o ființă complexă, care are Chipul lui Dumnezeu inclusiv atunci când poartă rănilor păcatelor, fiind chemată continuu la viață veșnică alături de El, medicul devine, dintr-o dată, lucrător al Împărăției Cerești, contribuind prin faptele sale, conștient sau inconștient, voit sau întâmplător, la viața oamenilor și la zidirea Împărăției lui Dumnezeu.

Rolul preotului și rolul Bisericii

Încă din Antichitatea Târzie, Biserica a fost interesată de îngrijirea celor bolnavi, conform cuvintelor Mântuitorului din Pilda samarineanului milostiv. Un aspect trecut însă de multe ori cu vederea este porunca samarineanului din această pildă, care l-a lăsat pe cel căzut între tâlhari la casa de oaspeți, cu promisiunea de că îi va răsplăti gazdei orice va mai cheltui cu îngrijirea celui aflat în suferință: „*Ai grijă de el și ce vei mai cheltui când mă voi întoarce eu îți voi da înapoi*” (Lc 10, 35).

Într-o exegeză duhovnicească putem interpreta acest text ca pe o poruncă, nu doar pentru preoți cât și pentru restul creștinilor. Mântuitorul îi lasă în grijă pe cei bolnavi pentru a fi îngrijiți și cercetați de noi, El fiind primul ajutor care vine aproape de cel bolnav, cu această promisiune a răsplătirii la a doua Sa venire.

De-a lungul istoriei, Biserica a fost în mod constant partizană a asistenței sociale instituționalizate, Sf. Vasile cel Mare introducând în lumea creștină proiectul *Vasiliada*⁵ - sistem aparte prin care cei bolnavi erau îngrijiți în centre speciale de îngrijire -, pentru ca la Biserica să se evidențieze mai târziu prin „bolnițe”, care au activat multă vreme pe lângă mănăstirile din

⁴ Nicolae PAULESCU, *Spitalul, Coranul, Talmudul, Cahalul, Francmasoneria*, Ed. Vicovia/Babel, s. l., 2010, p. 11.

⁵ Despre *Vasiliada*, Sf. Grigorie de Nazianz afirmă în *Oratio XLIII*: „îndată ce ieși din cetate vezi un oraș nou, care este sanctuarul pietății. Acolo boala, îndurată fără murmur, pare a fi o încercare binecuvântată; acolo caritatea strălucește în operele sale”. Vezi Nicolae PAULESCU, *Spitalul, Coranul, Talmudul, Cahalul, Francmasoneria*, p. 10.

țara noastră, în special în Evul Mediu, sprijinindu-i pe bolnavi și ajutându-i pe cei în nevoie⁶.

Sănătatea persoanei și a societății au fost mereu o prioritate pentru Biserică. Cu toate acestea, nici sănătatea fizică și nici cea spirituală nu sunt pentru om valori necondiționate, ci ele trebuie îngrijite și întreținute de cel care le are, respectiv recuperate de cel care nu le are. După cum se poate vedea în Noul Testament, Mântuitorul nu S-a îngrijit doar de sănătatea fizică a oamenilor, ci mai ales de sănătatea spirituală, cele două alcătuind împreună o unitate organică.

Discursul Mântuitorului era însoțit adesea de vindecări fizice ale bolnavilor ca semn al puterii lui Dumnezeu de a ierta păcatele, pentru că în gândirea Vechiului Testament dreptatea oamenilor înaintea lui Dumnezeu și bunăstarea lor erau considerate interdependente. Și viceversa, păcatele oamenilor erau corelate în mod direct cu necazurile și încercările lor. De aceea, din punct de vedere creștin, Taina Spovedaniei reprezintă pentru Biserică o parte a procesului de însănătoșire pentru cei bolnavi; pentru că cel care intră în scăldătoare iese vindecat de acolo⁷, precum bolnavul de la Vitezda⁸.

În lucrarea *Datoriile Preoților, compuse din Cuvântul lui Dumnezeu, din Canoanele Sinoadelor și de la Învățătorii Bisericii*, referitor la relația preotului cu bolnavul se spun următoarele: „Preotul trebuie să îl sfătuiască pe bolnav ca să își predea viața sa în voia lui Dumnezeu și să gândească cum va sta înaintea lui Dumnezeu, Judecătorul tuturor. Pe lângă aceasta preotul trebuie să sfătuiască pe bolnav și despre aceea ca să predea viața sa în voia lui Dumnezeu și să gândească la viitor cum va sta înaintea lui Dumnezeu judecătorul tuturor. Acolo să nu scape din ochii minții pe Hristos Iisus mijlocitorul nostru către Dumnezeu împreună chezaș cel ce unul este jertfă pentru iertarea păcatelor la toată lumea care s-a predat pentru păcatele noastre și s-a sculat pentru îndreptarea noastră și de acela unul să se apuce cu toată inima și să țină precum de demult Iacob Patriarhul zicând „Nu te voi lăsa dacă nu mă vei binecuvânta!” (Fc 32, 26) Până când apărându-mă de toți ce clevesc sufletul meu nu mă vei duce în locul acoperământului în locașul tău cel minunat”⁹.

⁶ De altfel, în Europa, în Evul Mediu târziu și chiar la începutul Modernității, preoții au fost adesea doctori de ocazie pentru cei bolnavi, mai ales în comunitățile rurale. Vezi Robert HELLER, „Priest-Doctors as a Rural Health Service in The Age of Enlightenment”, în *Medical History*, vol. 20, nr. 4 (1976), pp. 361-383.

⁷ Ioan ICĂ JR., Germano MARANI, *Gândirea socială a Bisericii. Fundamente - documente - analize*, Ed. Deisis, Sibiu, 2002, p. 236.

⁸ În ebraică, *Bet-esda* înseamnă *casa harului* sau *casa milostivirii*, iar în gândirea creștină aceasta este însăși Biserica, care având cinci pridvoare, prin care izvorăște apă aducătoare de bucurie și sănătate, îi propune omului o viață firească, sănătoasă, în integralitate - prin toate cele cinci simțuri.

⁹ *Datoriile Preoților*, trad. de Constantin Mavrulea, Ed. Bizantină, București, 2011, pp. 146-147.

„Preotul este dator a da fiecărui bolnav învățătură și mângâiere din Cuvântul lui Dumnezeu spre însuflețirea inimii descurajate și mângâierea sufletului tulburat. Dar și fiecărui bolnav și fără sfințirea untului de lemn mai ales celui ce se apropie de moarte este dator preotul a da întra într-adins învățătură și mângâiere din cuvântul lui Dumnezeu spre însuflețirea inimi descurajate și mângâierea sufletului tulburat prin care omul ce se strămută din vremelnica viață la cea veșnică, poate fi cât mai bine întărit și îngrijit în nădejdea mântuirii sale. Căci ceasurile cele din urmă ale vieții omenești și lupta morții cere aceasta mai cu seamă”¹⁰.

Bolnavii au mare nevoie de rugăciune, dar și de asistența preotului, pentru că preotul este perceput de cei aflați în suferință ca fiind omul lui Dumnezeu; Dumnezeu fiind Însuși Doctorul sufletului și al trupului. De asemenea, tratamentul de specialitate trebuie însoțit mereu și de rugăciune pentru sănătatea sufletului și a trupului, pentru a-l întări cu adevărat pe om, pentru că puterile sale sufletești sunt adesea slăbite atunci când el este bolnav¹¹.

Pentru asistența celor bolnavi, Biserica Ortodoxă are în cultul său o mulțime de rugăciuni și ritualuri pentru cei aflați în suferință, cum ar fi Taina Sfântului Maslu, care, conform indicațiilor, se săvârșește suferindu-lui după ce acesta și-a cercetat întâi conștiința în Taina Spovedaniei și a primit unirea tainică cu Hristos prin Taina Împărtășaniei. Aceasta este pentru sănătatea sufletului și a trupului, minunea vindecării trupesti venind odată cu vindecarea sufletească¹², dacă este voia lui Dumnezeu și spre mântuirea celui bolnav¹³.

În cărțile de slujbă găsim și un ritual de rugăciune pentru cei bolnavi, dar și pentru unele suferințe specifice: exorcismele Sf. Vasile cel Mare și ale Sf. Ioan Gură de Aur, pentru cei care pătimesc de la diavol; rugăciune la toată neputința, pentru cei aflați în nevoie; rugăciune pentru chemarea milei lui Dumnezeu, pentru cei care au nevoie de ajutor; rugăciune pentru durerea de cap, rugăciune pentru junghi, rugăciune pentru bolnavul care nu poate dormi și inclusiv un ritual cu Sfânta Copie, care nu are didascalii¹⁴.

¹⁰ *Datoriile Preoților*, pp. 146–147.

¹¹ Dimitri AVDEEV, *Când sufletul este bolnav*, trad. de Adrian și Xenia Tănăsescu-Vlas, Ed. Sophia, București, 2005, p. 43. De asemenea, vezi MD. Anahita RASSOULIAN, MD. Charles SEIDMAN, PhD. Henritte LÖFFLER-STASTKA, „Transcendence, Religion and Spirituality in Medicine. Medical Students' Point of View”, în *Medicine*, vol. 95, nr. 38 (2016), accesat în format online la adresa: https://journals.lww.com/md-journal/fulltext/2016/09200/transcendence,_religion_and_spirituality_in.43.aspx, în 27. 07.2024, 11: 24.

¹² *Molitfelnicul cel Mare*, Ed. Credința strămoșească, Iași, 1896, p. 185.

¹³ Conform Sf. MARCU ASCETUL, „Despre legea duhovnicească în 200 de capete”, 57, în *Filocalia*, vol. 1, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2010, p. 285.

¹⁴ *Molitfelnicul cel Mare*, pp. 404–428.

Pe lângă rugăciune, asistența spirituală a preotului îi aduce bolnavului o stare de confort, simpla prezență a cuiva aproape de el oferindu-i curaj și nădejde pentru a asculta sfaturile medicilor și pentru a continua lupta cu boala și cu suferințele.

Capitolul al II-lea - Conlucrarea dintre preot și medic

Relatând episodul vindecării femeii care avea scurgere de sânge, Sf. Apostol și Evanghelist Marcu amintește în narațiunea sa de stadiul bolii pe care o avea femeia respectivă și de acțiunile pe care aceasta le-a întreprins pentru a fi vindecată: „...multe îndurase de la mulți doctori, cheltuindu-și toate ale sale, dar nefolosind nimic, ci mai mult mergând înspre mai rău” (Mc 5, 26).

Problema femeii era una gravă, după cum se poate vedea în textul Sfintei Scripturi, iar medicii nu aveau nicio soluție. Astfel, Mântuitorul a devenit pentru femeie ultima speranță de vindecare, când de fapt El ar fi trebuit să fie, de fapt, prima soluție pentru vindecarea ei sau măcar pentru a conlucra cu medicii în procesul vindecării.

La fel femeia din Evanghelie, majoritatea bolnavilor de astăzi sunt răvășiți de problemele lor și sunt dispuși să alerge oriunde pentru vindecare. Căutând ajutor medical specializat, ei nu trebuie să uite însă de latura spirituală a situației în care se află. În acest sens, este indicat ca ei să țină legătura deopotrivă cu medicul de familie/medicul curant și cu preotul paroh/preotul duhovnic, după modelul Martei și al Mariei, care stăteau aproape de Domnul, fiecare într-un mod propriu, convinse însă amândouă că El este *Doctorul sufletelor și al trupurilor noastre*, după cum se poate vedea în scena Învierii lui Lazăr.

În acest sens, Pr. Ioan Ciprian Căndea, preot de caritate la biserica „Sfântul Vasile cel Mare și Sfântul Serafim de Sarov” din Sibiu, din cadrul Spitalului de Psihiatrie „Dr. Gheorghe Preda”, afirma în anul 2013, în *Telegraful Român*, următoarele: „Lipsa de conlucrare între medicină și credință atrage după sine, cel mai adesea, imposibilitatea vindecării celui bolnav, care este evaluat unilateral, doar din perspectiva individului, nu a unicității ca ființă umană. Industria farmaceutică ne poate da asigurări că orice caz poate fi tratat conform simptomatologiei, cu reale șanse de succes terapeutic, dar pierde din vedere că pe lângă consumatori cronici de pilule suntem întâi oameni, unici prin trăirea destinului propriu și a propriilor boli. Patologia medicală se pliază tendinței seculare de a lua exclusiv în considerare cauzele biologice, fizice, chimice, climaterice sau alimentare. Dar corelarea cu patologia spirituală și intercondiționarea uneia față de cealaltă se impune, datorită efectelor pozitive în identificarea bolii și tratarea ei cu succes¹⁵”.

¹⁵ Ioan Ciprian CÂNDEA, „Medicul și preotul- slujiri convergente în vindecarea celor bolnavi”, *Telegraful Român*, <<http://telegrafulroman.blogspot.com/2013/04/medicul-si-preotul-slujiri->

Din punct de vedere creștin, conlucrarea între medic, pacient și preot este un lucru foarte important în procesul de vindecare al bolnavilor, fiecare parte contribuind cu elemente specifice după măsura sa: medicul îl cercetează pe pacient și îi propune un plan de tratament, bolnavul își asumă starea în care se află și urmează indicațiile medicului, iar preotul îi complinește pe cei doi prin rugăciune și sprijin moral, dând sens celorlalte două părți.

Un studiu colectiv din anul 2013, publicat de către mai mulți profesori din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, atât din cadrul Universității de Medicină și Farmacie „Grigorie T. Popa”, cât și al altor facultăți și centre de cercetare din cadrul acestor universități, susține faptul că asistența duhovnicească îi ajută pe bolnavi nu doar în cazul afecțiunilor acute, ci și în cazul bolilor cronice¹⁶. Acest lucru este firesc din punctul nostru de vedere, după cum am precizat și mai devreme, pentru că „Marele Doctor este aproape de cei care se ostesc. *El poartă neputințele noastre și cu rana Sa ne-a tămăduit* [pe noi] (*Is 53, 5*). De față este și acum, punându-Și leacurile Sale mântuitoare. Căci zice, *Eu am lovit prin părăsire, dar [tot] Eu [îi] voi tămădui* (*Os 6, 1*)”¹⁷.

Pentru mulți oameni, boala este liantul care îi menține vii în relație cu comunitatea din care fac parte, medicul și preotul fiind primii chemați în ajutor la nevoie, alături de prieteni și apropiați. Ideal ar fi însă ca omul să nu apeleze la ajutor de specialitate doar atunci când este deja bolnav, ci să fie preventiv și să evite situațiile neplăcute, ascultând din timp sfaturile preotului și ale medicului și încercând să aibă constant un stil de viață profilactic.

În această direcție, Biserica și Ministerul Sănătății pot organiza programe publice de educație, la nivel național și la nivel local, campanii de informare și materiale didactice, atât pentru tineri cât și pentru cei aflați în etate, pentru ca oamenii să conștientizeze importanța prevenției pentru sănătate, dar și modul optim de a acționa atunci când se confruntă cu o boală; ei sau cei apropiați¹⁸.

convergente.html?m=1>, 4 martie 2024.

¹⁶ Vezi Roxana Necula, Simona Damian, Ana Caras, Antonio Sandu, Mihaela Vicol, „The Role of Spirituality in the Construction of the Autonomy and Responsibility of Chronic Diabetic Patients. An Orthodox Priests' Perspective”, în *Procedia - Social and Behavioral Science*, vol. 92 (2013), pp. 617-626.

¹⁷ Sf. IOAN CARPATINUL, „Cuvânt ascetic și foarte mângâietor” în *Filocalia*, vol. 4, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2010, p. 183.

¹⁸ Vezi de exemplu programele: *Caravana medicală „Sănătate pentru sate”, Campania de prevenție și diagnosticare a cancerului de col uterin, Campania „Donează sânge, salvează o viață”, etc.*

Colaborarea dintre preoți și medici în context național și internațional

În România există în momentul de față o colaborare destul de fructuoasă între Biserică și sistemul medical. Multe spitale au capele în interiorul lor, unde preoții își desfășoară activitatea în mod responsabil, iar multe centre eparhiale patronează unități medicale locale, sprijinind în mod direct sistemul românesc de sănătate - de pildă, *Centrul de îngrijiri paliative „Sfântul Nectarie” din Cluj-Napoca* sau *Centrul medical „Sfântul Spiridon” Vechi din București*.

În România, relația de colaborare dintre preoți și medici este una destul de strânsă și aflată în continuă dezvoltare. Pe lângă relațiile de prietenie personală, care sunt obișnuite, precum cea dintre Mitropolitul Bartolomeu Anania și Victor Papilian, de pildă¹⁹, mai nou, în țara noastră, sunt organizate și anumite evenimente oficiale la care iau parte împreună preoții și medicii, așa cum este, de exemplu, *Seminarul Internațional de Medicină și Teologie*, care se organizează în fiecare an la Bistrița și care a ajuns în prezent la cea de-a XXIV-a ediție, acesta fiind un bun prilej pentru preoți și pentru medici deopotrivă să se întâlnească, să se cunoască și să pună bazele unor proiecte de viitor între cele două instituții aflate amândouă în slujba oamenilor.

De asemenea, în România, Biserica și medicii colaborează adesea în momente de criză, așa cum s-a văzut în timpul Pandemiei, atunci când preoții au organizat strângeri de fonduri pentru spitale, au oferit locuri de carantinare pentru cei bolnavi și au ajutat la informarea publică²⁰. Mai mult decât atât, Biserica se arată deschisă la nivel academic spre programe comune de educație pentru preoți și medici, începând din anul 2021 Facultatea de Teologie Ortodoxă *Justinian Patriarhul* din București oferind masteranzilor un program de pregătire interdisciplinară intitulat: „Spiritualitate creștină și viață sănătoasă”, tocmai pentru a dezvolta și a întări colaborarea dintre preoți și medici.

La nivel internațional există în acest moment discuții despre măsura în care religia și medicina ar trebui să colaboreze, unele voci pledând pentru separarea totală a celor două, iar altele pentru integrarea lor²¹. Cu toate aces-

¹⁹ ÎPS Bartolomeu mărturisește că s-a înscris la Facultatea de Medicină fiind încurajat chiar de către Victor Papilian. Vezi Valeriu ANANIA, *Rotonda plopilor aprinși*, Ed. Cartea Românească, București, 1983, p. 38.

²⁰ Vezi Raportul privind activitatea Bisericii Ortodoxe Române în anul 2023, prezentat la Adunarea Națională Bisericească, în data de 27 februarie 2024, conform <https://basilica.ro/sinteza-activitatilor-bisericii-ortodoxe-romane-in-anul-2023-text-integral/>, accesat în data de 28. 07. 2024, 11:16.

²¹ Vezi Michael J. BALBONI, Christina M. PUCHALSKI, John R. PETEET, „The Relationship between Medicine, Spirituality and Religion: Three Models for Integration”, în *Journal of Religion & Health*,

tea, dincolo de dezbaterile de principiu din mass-media, Biserica Catolică este în acest moment, statistic, cea mai mare organizație non-guvernamentală care oferă oamenilor servicii medicale specializate, având cca. 18.000 de clinici în toată lumea, 16.000 case de bătrâni și pentru bolnavi cu nevoi speciale, respectiv 5.500 de spitale, dintre care 65% sunt în țări aflate în curs de dezvoltare²². La rândul ei, Biserica Ortodoxă ajută masiv statul în îngrijirea bolnavilor, numai în țara noastră având în anul 2019 peste 45 de centre medicale prin care acordă sprijin de specialitate celor care au nevoie. Acest fapt dovedește, la nivel internațional, deschiderea Bisericii spre ajutorarea celor bolnavi, precum și necesitatea statelor de a fi ajutate de către Biserică în îngrijirea celor neputincioși, și chiar de către alte organizații filantropice, fără de care statul nu poate fi eficient la nivel maxim.

Colaborarea dintre Biserică și sistemul medical public este, așadar, necesară și folositoare pentru societate, la nivel general, tot așa cum, la nivel particular, colaborarea dintre preot și medic este necesară și folositoare, la rândul ei, pentru a asigura omului vindecare integrală, trupească și duhovnicească, respectiv pentru a-l ajuta pe om să depășească cu demnitate momentele grele din viața sa.

Acest tip de colaborare este clasic în istoria creștină, Sf. Apostol Luca fiind cunoscut în comunitatea apostolică pentru faptul că era medic, la fel ca Sf. Cosma și Damian în Siria, Sf. Foillan în Irlanda sau Sf. Roch în Franța; doctori pe care Biserica îi cinstește pentru activitatea lor și îi propune tuturor drept model. Nu doar doctorii au fost însă apreciați de Biserică de-a lungul timpului, ci chiar și asistentele medicale, dintre care amintim de Sf. Agatha, Sf. Alexius, Sf. Margareta din Antiohia și altele; femei care aparțineau Bisericii, dar care s-au îngrijit la rândul lor de cei bolnavi, slujindu-L cu evlavie pe Dumnezeu prin slujirea aproapelui lor, iar pentru acestea Biserica le apreciază.

În loc de Concluzii

Atitudinea biblică față de medicină și față de medici se reflectă în *Înțelepciunea lui Isus Sirah*, în capitolul 38: „Cinstește-l pe doctor cu cinstea care i se cuvine, că și pe el l-a făcut Domnul. Că de la Cel Preaînalt este leacul și de la rege va lua dar. Știința doctorului va înălța capul lui și înaintea celor mari va fi minunat. Domnul a zidit din pământ leacurile, și omul înțelept nu se va scârbi de ele. Au nu din lemn s-a îndulcit

vol. 53, nr. 5 (2014), pp. 1586-1598.

²² John, BALBONI, "Deus Vult: The Geopolitics of Catholic Church", în *Geopolitics*, vol. 15, nr. 1 (2010), pp. 39-61; Robert CALDERISI, *Earthly Mission - The Catholic Church and World Development*, TJ International Ltd, 2013, p. 40.

apa, ca să se cunoască puterea Lui? Și El a dat oamenilor *știință*, ca să Se mărească întru leacurile Sale cele minunate. Cu acestea tămăduiește și ridică durerea; Spițerul cu acestea va face alifiile. Nu este sfârșit lucrurilor Domnului și pace de la El este peste fața *pământului*. Fiule! În boala ta nu fi nebăgător de seamă; ci te roagă Domnului și El te va tămădui. Depărtează păcatul și întinde mâinile spre faptele drepte și de tot păcatul curățește inima ta. Dă miros cu bună mireasmă și pomenire de făină de grâu și junghie jertfe grase, pe cât te ajută puterile. Și doctorului dă-i loc că și pe el l-a făcut Domnul și să *nu se depărteze de la tine*, că și de el ai trebuință. Că este vreme când și în mâinile lui este miros de bună mireasmă. Că și el se va ruga Domnului, ca să dea odihnă și *sănătate spre viață*” (Sir 38, 1-14).

Bibliografie

1. ANANIA, Valeriu, *Rotonda plopilor aprinși, Cartea Românească, s.l., 1983.*
2. AVDEEV, Dimitri, *Când sufletul este bolnav*, Sophia, București, 2005.
3. BALBONI, John, „Deus Vult: The Geopolitics of Catholic Church”, în *Geopolitics*, vol. 15, nr. 1 (2010), pp. 39–61.
4. BALBONI, Michael J., PUCHALSKI Christina M., PETEET, John R., „The Relationship between Medicine, Spirituality and Religion: Three Models for Integration”, în *Journal of Religion & Health*, vol. 53, nr. 5 (2014), pp. 1586-1598.
5. BOAMFĂ, Irina (Liliana-Elena), „Suferință și vindecare. O perspectivă interdisciplinară”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai – Theologia Orthodoxa*, nr. 1 (2012), pp. 133-144.
6. CALDERISI, Robert, *Earthly Mission - The Catholic Church and World Development*, TJ International Ltd, 2013.
7. CÂNDEA, Ioan Ciprian, „Medicul și preotul- slujiri convergente în vindecarea cerol bolnavi”, *Telegraful Român*, <<http://telegrafulroman.blogspot.com/2013/04/medicul-si-preotul-slujiri-convergente.html?m=1>>, 4 martie 2024.
8. *Datoriile Preoților*, trad. Constantin Mavrulea, Bizantină, București, 2011.
9. HELLER, Robert, „Priest-doctors as a rural health service in The Age of Wnlightenment”, în *Medical History*, vol. 20, nr. 4 (1976), pp. 361-383.
10. ICĂ JR., Ioan; MARANI, Germano, *Gândirea socială a Bisericii. Fundamente - documente - analize*, Deisis, Sibiu, 2002.
11. ISACCO, PhD. Anthony, SAHKER, MA. Ethan, KRINOCK, MSPC. Elizabeth, SIM, PhD. Wonjin și HAMILTON, PhD. Deanna, “How Religious

Beliefs and Practices Influence the Psychological Health of Catholic Priests”, în *American Journal of Men's Health*, vol. 10, nr. 4 (2016), pp. 325-337.

12. *Molitfelnicul Cel Mare*, Credința strămoșească, Iași.

13. NECULA, Roxana, DAMIAN, Simona, CARAS, Ana, SANDU, Antonio, VICOL, Mihaela, „The Role of Spirituality in the Construction of the Autonomy and Responsibility of Chronic Diabetic Patients. An Orthodox Priests' Perspective”, în *Procedia – Social and Behavioral Science*, vol. 92 (2013), pp. 617-626.

14. NELLAS, Panayotis, *Omul animal îndunezeit*, Deisis, Sibiu, 2009.

15. PAULESCU, Nicolae, *Spitalul, Coranul, Talmudul, Cahalul, Francmasoneria*, Editura Vicovia, Editura Babel, s.l., 2010.

16. RASSOULIAN, MD. Anahita, SEIDMAN, MD. Charles, LÖFFLER-STASTKA PhD. Henritte, „Transcendence, religion and spirituality in medicine. Medical students' point of view”, în *Medicine*, vol. 95, nr. 38 (2016), accesat la adresa: https://journals.lww.com/md-journal/fulltext/2016/09200/transcendence,_religion_and_spirituality_in.43.aspx.

17. SF. IOAN CARPATINUL, „Cuvânt ascetic și foarte mângâietor” în *Filocalia*, vol. 4, trad. Pr. Dumitru Stăniloae, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2010.

18. SF. MARCU ASCETUL, „Despre legea duhovnicească în 200 de capete”, 57, în *Filocalia*, vol. 1, trad. Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2010.